

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІСОТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
УКРАЇНИ

Навчально-науковий Інститут лісового і садово-паркового
господарства
Кафедра ландшафтної архітектури, садово-паркового господарства та
урбоекології

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

на тему **Ландшафтне облаштування території церкви в селі
Хоросно Львівського району**

Спеціальність _____ 206 Садово-паркове господарство _____
(код і назва)

Освітньо-професійна програма _____ 206 Садово-паркове господарство _____
(код і назва)

Керівник кваліфікаційної _____ Доцент Шукель І. В.
роботи (підпис) (посада, наук. ступінь, прізвище та ініціали)

Виконав ст. гр. __СПГз-51 _____ Гринда В. Б.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Рецензент _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІСОТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
УКРАЇНИ

Інститут: ННІ ЛСПГ
Кафедра: ландшафтної архітектури, садово-паркового господарства та
урбоекотології
Освітній ступінь: бакалавр
Спеціальність: 206 Садово-паркове господарство
Освітньо-професійна програма: 206 Садово-паркове господарство

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри ЛА, СПГ та УЕ
д.с.г. н., проф. Геник Я. В.
« _____ » _____ 2024 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ БАКАЛАВРА

Гринді Васи́ліні Богданівни
(прізвище, ім'я та по-батькові студента)

1. Тема роботи: **Ландшафтне облаштування території церкви в селі
Хоросно Львівського району**

керівник роботи Ігор Володимирович Шукель, к.с.-г.н., доцент
затверджені наказом по університету від “ 25 ” 10. 2024 року № С-841

2. Термін подання студентом роботи: _____

3. Вихідні дані до роботи: _____

4. Зміст пояснювальної записки (розділи, які потрібно розробити):

Вступ, Розділ 1. Церква в архітектурно-ландшафтній організації сільського населеного пункту, Розділ 2. Програма та методика робіт, Розділ 3. Благоустрій та озеленення території церкви в селі Хоросно 4. Технологія благоустрою та озеленення території церкви в селі Хоросно, Висновки, Список використаних джерел.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень):
Презентація

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання: _____

Керівник роботи _____ **І. В. Шукель**
(підпис)

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Номер	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Терміни виконання етапів кваліфікаційної роботи	Примітка
1	Розділ 1	10.11. – 24.11.	виконано
2	Розділ 2	25.11. – 26.11.	виконано
3	Розділ 3	27.11. – 30.11.	виконано
4	Розділ 4	31.11. – 07.12.	виконано
5	Оформлення пояснювальної записки	08.12. – 12.12.	виконано
6	Оформлення доповіді та презентації	13.12. – 20.12.	виконано

Студент _____ **В. Б. Гринда**
(підпис)

Керівник роботи _____ **І. В. Шукель**
(підпис)

Примітка:

1. Форму призначено для видачі завдання студенту на виконання кваліфікаційної роботи і контролю за ходом роботи з боку кафедри і директора інституту.
2. Розробляється керівником кваліфікаційної роботи. Видається кафедрою.

Формат бланка А4 (210^X 297 мм), 2 сторінки на одному аркуші з двох сторін.

УДК 712.4 631 (075.32)

АНОТАЦІЯ

Гринда В. Б. Ландшафтне облаштування території церкви в селі Хоросно Львівського району. – Рукопис.

Кваліфікаційна робота бакалавра зі спеціальності 206 – Садово-паркове господарство. – НЛТУ України. Львів, 2024. 62 с.

Загальний обсяг кваліфікаційної роботи складає 61 сторінки. Науково-дослідна частина складається із 9 таблиць та 11 рисунків.

Кваліфікаційна робота складається із вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел (52 джерела).

Метою кваліфікаційної роботи бакалавра є ландшафтне облаштування території церкви в селі Хоросно Львівського району.

У бакалаврській роботі наведено результати аналізу стану благоустрою та озеленення та розроблення проектних заходів з благоустрою та озеленення території церкви в селі Хоросно Львівського району, агротехніки створення та утримання садово-паркових композицій.

Ключові слова: озеленення, територія підприємств, агротехніка.

UDK 712.4 631 (075.32)

ANNOTATION

Hrynda V. B. Landscaping of the territory of the church in the village of Khorosno, Lviv district. - Manuscript.

Bachelor's qualifying work on specialty 206 - Horticulture. - NLTU of Ukraine. Lviv, 2024. 60 p.

The total volume of the qualification work is 621 pages. The research part consists of 9 tables and 11 figures.

The qualification work consists of an introduction, four sections, conclusions, a list of used sources (52 sources).

The purpose of the bachelor's qualification work is the landscaping of the church territory in the village of Khorosno, Lviv district.

The bachelor's thesis presents the results of the analysis of the state of improvement and landscaping and the development of project measures for the improvement and landscaping of the territory of the church in the village of Khorosno, Lviv district, agricultural techniques for creating and maintaining garden and park compositions.

Key words: landscaping, territory of enterprises, agricultural machinery.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ЦЕРКВА В АРХІТЕКТУРНО-ЛАНДШАФТНІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕНОГО ПУНКТУ	9
РОЗДІЛ 2. ПРОГРАМА ТА МЕТОДИКА РОБІТ	27
2.1. Програма робіт	27
2.2. Методика робіт	27
РОЗДІЛ 3. БЛАГОУСТРІЙ ТА ОЗЕЛЕНЕННЯ ТЕРИТОРІЇ ЦЕРКВИ В СЕЛІ ХОРОСНО	28
3.1. Місце розташування об'єкту проектування	28
3.2. Характеристика природних умов	30
3.4. Планувально-композиційний аналіз території	33
3.5. Інвентаризація насаджень	38
3.6. Архітектурно-планувальне рішення	38
3.7. Благоустрій території	38
3.8. Озеленення території	38
РОЗДІЛ 4. ТЕХНОЛОГІЯ БЛАГОУСТРОЮ ТА ОЗЕЛЕНЕННЯ ТЕРИТОРІЇ ЦЕРКВИ В СЕЛІ ХОРОСНО	41
4.1. Технологія благоустрою території	41
Розмітка доріжок і укладання основи	41
4.2. Агротехніка озеленення території	42
Агротехніка озеленення	42
4.3. Агротехніка утримання зелених насаджень	48
1. Догляд за деревами і чагарниками	49
2. Догляд за газонами	50
3. Догляд за квітниками	52
Додаткові вимоги:	52
4.4. Технологія утримання садових споруд і обладнання	54
ВИСНОВКИ	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	58

ВСТУП

Особливе місце в краєвиді будь-якого села серед факторів надається ландшафтній домініанті. Церкву розміщують на найвищому місці, з південно-західної експозиції та на фоні екрану зі смерек. Це вказує, що будувати церкву у межах населеного пункту слід на найвищих відмітках і не обов'язково в центрі, а так, щоби композиційно вона завершувала відповідно домінуюче місце без порушень природних ландшафтів. В населеному пункті, а особливе у селі, має бути своєрідна композиційна логіка, де орієнтиром та домініантою править церква. Церква має займати своєрідне чільне місце та служити місцем збагачення духовності парафіян.

У загальній структурно-функціональній організації сільських екосистем, що формують урбанізоване середовище, значна частка території припадає на комплексну зелену зону, що виконує важливу середовищетвірну та природоохоронну функції і забезпечує сприятливі умови для життя людини. На відміну від паркових насаджень, озеленена територія церкви у межах сільського населеного пункту є мало дослідженою, хоча виконує не менш важливі природні буферні зони міста, що створює особливий мікроклімат та забезпечують сприятливі умови для проживання людей.

Мета бакалаврської кваліфікаційної роботи є розробки проектних пропозицій з ландшафтного облаштування території церкви в селі Хоросно Львівського району.

Завдання дослідження:

- літературний пошук з теми;
- розроблення програми та методики робіт;
- передпроектний аналіз території;
- розроблення проектних пропозицій з ландшафтного облаштування території церкви в селі Хоросно .

Наукова новизна - розроблено проектні пропозиції з ландшафтного облаштування території церкви в селі Хоросно на основі аналізу садово-паркового ландшафту території церкви.

Об'єкт дослідження – територія церкви в селі Хоросно.

Предмет дослідження – компоненти садово-паркового ландшафту території церкви в селі Хоросно.

Методи дослідження – ландшафтно-планувальні, дендрологічні та садово-паркові підходи.

Практична значимість. Впровадження проектних заходів у практику буде сприяти підвищенню урочистості та привабливості території церковного комплексу та сприятиме збереженню прилеглої території від значних антропогенних чинників.

РОЗДІЛ 1. ЦЕРКВА В АРХІТЕКТУРНО-ЛАНДШАФТНІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕНОГО ПУНКТУ

Вибір місця для будівництва церкви - один з найважливіших і найскладніших завдань для інженера-землевпорядника. Традиційно обираються мальовничі ділянки з орієнтацією на схід, щоб віряни під час богослужіння були обернені до вітаря. За традиціями у християн східного обряду вітар слід розташовувати у східній частині храму.

Гори, такі як Оливна і Тавор-Фавор, були улюбленими місцями для молитви Ісуса Христа. Апостоли також часто вибирали береги річок або моря для своїх молитов. Свідчення Святого Письма підказують, що храми слід розміщувати в найгарніших місцях - на узгір'ях, підвищеннях, біля водойм, гармонійно поєднуючи їх з ландшафтом. В архітектурному плануванні населених пунктів церкви займають домінуюче місце, яке визначається природними та містобудівними чинниками, такими як гідрографічна сітка, рельєф місцевості, лісові масиви, а також вітровий та сонячний режими.

Коли людина дивиться на населений пункт здалеку, вона сприймає його об'ємно-просторове вирішення церкви у таких варіантах:

1. Церква органічно вписується навколишній пейзаж, підкреслює найважливіші його особливості та створює гармонійну єдність (рис. 1.1).

2. Церква розташована згідно композиційних осей вуличної мережі. При цьому враховуються окремі природні фрагменти (водойми, рельєф, групи дерев), а навколишній пейзаж лишається нейтральним. Наприклад, церква у с. Вари Закарпатської області пов'язана з річкою Боржавою, головними орієнтирами є головний в'їзд до села з Берегова та переїзд мостом через річку Боржаву (рис. 1.2).

Рис. 1.1. Церква в архітектурно-планувальній організації с. Добротів Івано-Франківської області.

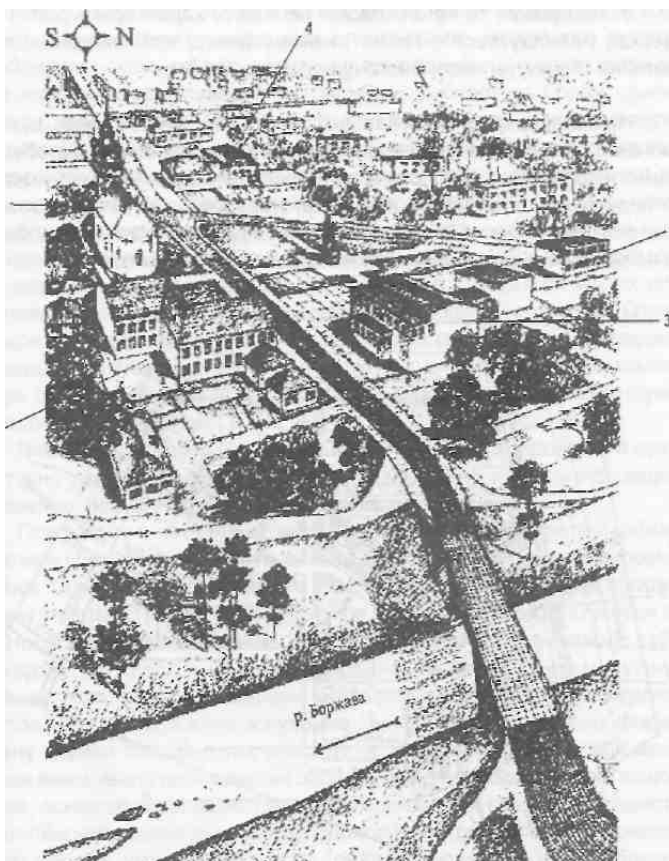

Рис. 1.2. Церква у композиційних осях головних вулиць у с. Вари Закарпатської області: 1 - церква; 2 - школа; 3 - будинок просвіти; 4 - торговельний центр; 5 — адміністративний будинок

3. Ландшафт та основні його компоненти не мають характерних рис. Тут церкву розміщують у геометричному центрі архітектурно-планувальної структури села (рис. 1.3.).

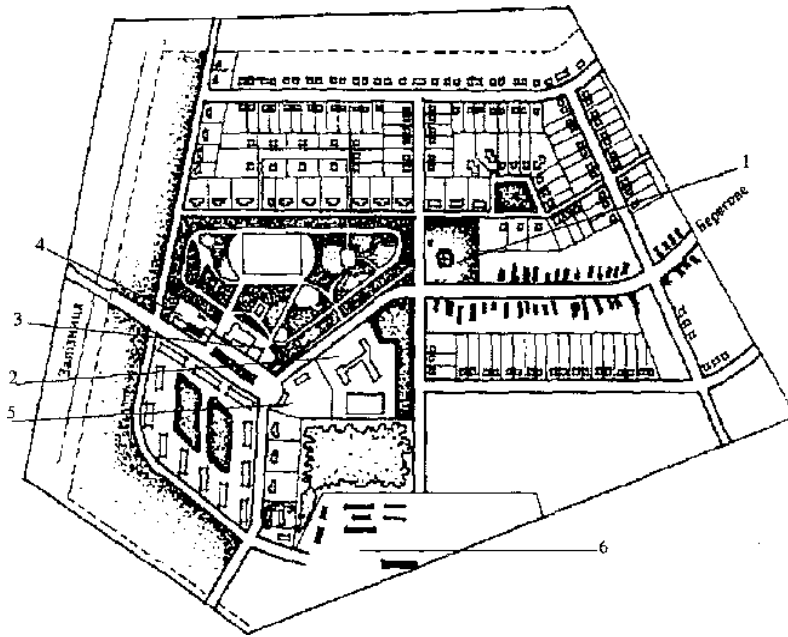

Рис. 1.3. Церква у геометричному центрі архітектурно-планувальної структури села Баркасове Закарпатської області: 1 - церква; 2 - школа; 3 - будинок просвіти; 4 - торговельний центр; 5 - адміністративний будинок; 6 - господарський двір

Повноцінне та гармонійне вирішення можливо тоді, коли всі містобудівні вимоги досягнуть того рівня, коли церква сприятиме інтеграції у навколишнього середовища. Церква покликана доповнювати сільське середовище, а не просто розміщуватися на мальовничих територіях.

При виборі ділянки землі під церкву слід враховувати візуальні зв'язки з елементами села, особливо місцевості, де природний ландшафт домінує над одноповерховою забудовою. Горби, схили, тераси, яри, торфоболотні заплави, водойми та інші топографічні елементи є основою для виявлення головних вузлів композиції села. Вони визначають місце розташування церкви в архітектурному та композиційному вирішенні села як центрального елемента. Чим менший населений пункт, тим тісніше пов'язаний він з ландшафтом та навколишнім середовищем. Це стосується малих сіл, які не порушують природну структуру ландшафту. Ландшафтні умови визначають розміщення церкви, де її архітектурна композиція має не менш значення, ніж функціонально-планувальні обмеження.

При кінцевому виборі земельної ділянки слід врахувати конфігурацію її, адже за законами форма плану та інші елементи території церкви мають

конкретне значення. Форма плану у вигляді "корабля" є символом порятунку, як Ноев ковчег, а форма у вигляді хреста – жертва Ісуса Христа. Восьмикутна форма церкви символізує зірку на шляху до заблудлих, а кругла символізує вічне церковне існування. Форму плану церкви необхідно вписати на ділянці так, щоб вона відповідала обрядам зовнішнім (Пасха, освячення води).

Основа української церковної архітектури це релігійно-обрядова духовність та функціональність. Тридільна церква із 3-ма куполами є символ української церкви. Всі три складові є основа композиції архітектури української церкви.

Вежі, відкриті знизу доверху, та тридільні в плані храми, які не мають аналогів у світі, свідчать про неповторність та високу культуру нашого народу. Українська архітектурна школа відома своєю унікальністю та регіональними особливостями. Збережені пам'ятки храмового будівництва є душею нашого народу та його творчим злетом, втіленим у шедеврах церковних споруд.

У богослов'ї християнському церкву трактують як зменшену модель всесвіту, що завершується куполом, який символізує небо і зв'язок вірних з Творцем. Купол завершує хрест Ісуса Христа. Особливістю східно-слов'янського обряду є завершення храму непарною кількістю куполів: три - во ім'я Отця, Сина і Святого Духа; п'ять - во ім'я Ісуса Христа і чотирьох Євангелістів; сім - во ім'я семи Таїнств; дев'ять - во ім'я дев'яти чинів Ангельських; тринадцять - во ім'я Ісуса Христа та дванадцяти апостолів.

Неповторною є архітектурна композиція Патріаршого Собору Воскресіння Христового у місті Київ на Лівому березі Дніпра (рис. 1.4).

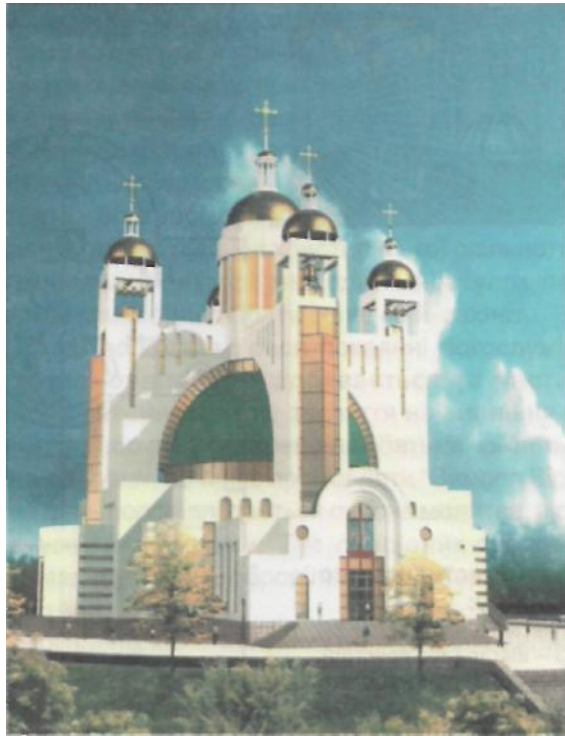

Рис. 1.4. Патріарший собор Воскресіння Христового у Києві

Згідно з традицією, церкви слід будувати на підвищених і видимих місцях, що нагадують високу гідність Божого дому. Церква має основні канонічні частини як у вертикальному, так і в горизонтальному плані. Вхід до храму розташований на заході через притвор (або передсінок чи бабінець).

Притвор спочатку складався з двох частин - зовнішньої та внутрішньої. Зовнішня частина виглядала як повітка та призначалася для відлучених від церкви за тяжкі гріхи, жебраків, злидарів, язичників та для поховань. Внутрішній притвор, також відомий як трапеза або нартекс, призначався для тих, хто завинив перед Богом, готувався до хрещення або вважав себе негідним стояти серед вірних. У цьому місці проводили спільні "трапези любові" та подавали милостиню.

У внутрішньому притворі знаходили притулок переслідувані. Нині тут проводяться покайні богослужіння (літії) та панахиди за померлих. Тут також відбувається частина таїнства хрещення, коли священник читає закляття на вигнання злого духа, а охрещуваний зрікається злого духа та починає промовляти "Символ Віри". Тут священник зустрічає молодих перед шлюбом та запитує їх про добровільність та відсутність перешкод до шлюбу.

У давніх християнських церквах у притворі знаходилася посудина з водою для обмивання рук. Нині в латинських храмах є чаша зі священною водою. Зовнішня частина притвору з часом зникла, а замість неї з'явився цвинтар, розташований поблизу церкви для молитви за померлих.

З притвору вірні заходять у храм, проходячи через трое дверей: середні (найбільші) та двоє бокових. Посеред церкви знаходиться тетрапод - чотириногий стіл, на якому встановлено хрест, свічники та ікона. На тетраподі звершуються різні таїнства: хрещення, миропомазання, шлюб, панахиди.

Найважливішою частиною церкви є вівтарна частина (святилище, пресвітерія), де приноситься Безкровна Жертва Нового Заповіту. Святилище має дві частини: нижчий і вищий хори. Нижчий хор відокремлюється від храму вірних підвищенням і балюстрадою, а вищий - іконостасом.

У перших християнських церквах вівтар мав вигляд дерев'яного чотирикутного стола з мощами святих. Сучасний вівтар розміщується на підвищенні та накривається тканиною-антипедієм. Зліва перед пресвітерієм може бути влаштована казальниця (проповідниця) - підвищення для священика під час проповіді. Біля вівтарної частини знаходяться захристя (ризниця) та дияконник. Храм вірних може складатися з кількох частин, які називаються нефами (середня - головна) та простягаються від головного входу до престольної частини.

Вибираючи земельну ділянку під церкву, важливо знати ідейні основи християнських храмів, історію християнської архітектури та ознайомитися з "Кодексом канонів східних церков".

За часів переслідування християни збиралися для молитви у підземних кладовищах, катакомбах, де гроби мучеників служили престолами, оскільки відвідування померлих не заборонялося. Ця практика правити Літургію на гробах мучеників увійшла до обряду, тому під час освячення церкви на престолах розміщували мощі святих мучеників, і престол ставав наче їх гробом.

Християнська церква прийняла свою конструктивну форму від єрусалимської святині, зберігши три виразні частини: притвор - сфера земного

буття (західна частина від входу); середню частину храму, що називається нефом (навою), або храмом вірних - сфера буття ангелів; вівтар (святинище) - сфера буття Господа.

За сучасними нормами розрахункова площа храму - 0,5 м² на одного вірного. Простір шириною 3 м перед вівтарною (престольною) частиною не входить до розрахункової площі. Престольна частина, або пресвітерій, розташована на кілька сходинок вище від основного рівня храму, щоб усім присутнім було видно дійство. Посередині престольної частини знаходиться вівтар, який повинен мати круговий обхід. Вівтар являє собою подіум, на якому стоїть чотирикутний стіл, накритий білим полотняним і верхнім дорогим покривами. На вівтарі розміщено Антимінс, Євангеліє, Хрест та Скарбницю (кіот).

Престольна частина виступає вперед до середини храму і відокремлена від нього особливою перегородкою з іконами (іконостасом), що є характерною особливістю храмів східного обряду. На західному фасаді храму над головним входом розташовані хори. Дзвіницю зазвичай будують окремо зліва від храму або над входом.

Дзвоніння в один дзвін називається "благівіст" (радісна вість), у всі дзвони - вираз християнської радості з нагоди урочистого свята ("тридзвін"), а з нагоди сумної події - "передзвін".

Двері головного входу відкриваються всередину, оскільки церква завжди відкрита для всіх: "Зайди і пізнаєш Отця свого, зайди і пізнаєш Спасителя свого. І це Я з вами, по всі дні аж до кінця віку" [Мт. 28].

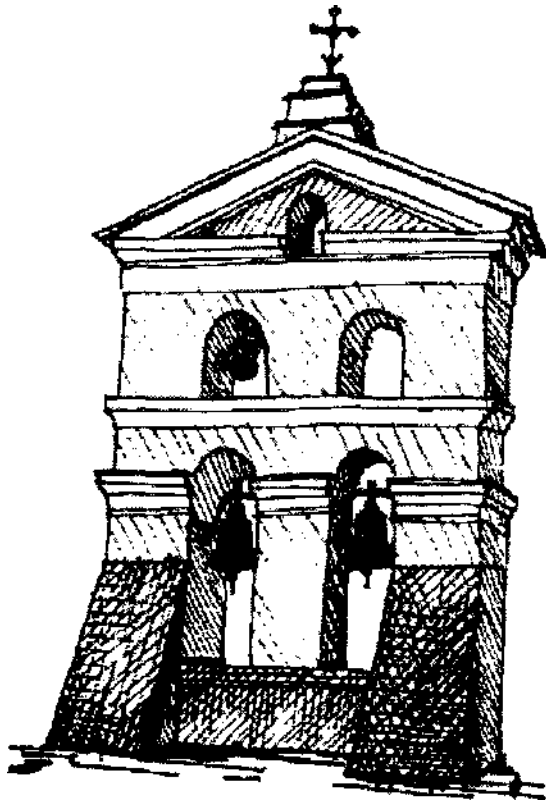

Рис. 1.5. Дзвіниця у селі Боршеві Перемишлянського району

Цими словами Ісус Христос сповістив, що його Церква - це Він сам, це його Тіло, де Він залишається невидимим Главою. За традицією у храмах східного обряду вітвар повинен бути розташований на сході. Вірні, які виконують обряд моління, обернені лицем до сонця, до світла. Сонце символізує життя і вічність. Світло приходить до нас зі Сходу: "А це звістка, що ми її чули від Нього і звіщаємо вам: Бог є світло, і немає в нім жодної темряви! Коли ж кажемо, що маємо спільність із Ним, а ходимо в темряві, то неправду говоримо й правди не чинимо! Коли ж ходимо в світлі, як сам Він у світлі, то маємо спільність один із одним. І кров Ісуса Христа, його Сина, очищує нас від усякого гріха" [Ів. 1:5-7].

Однією з особливостей храмів східного обряду є хори у церкві, на відміну від римо-католицьких, де є орган. Хори розміщені в західній частині храму над головним входом та відкриті в церкві до внутрішнього простору, поєднуючись із простором інтер'єру святині. Виходи з хорів влаштовуються з північного і південного боків, через сходи, що розташовані у храмі вірних або ж у притворі.

Основні засоби сприйняття інтер'єру храму є світло, колір та зір прихожанина, їх раціональне поєднання зумовило духовну і естетичну насолоди та емоційне піднесення. Колір підтримує та розкриває просторовий задум, форму об'єму, що обмежує внутрішні простори. Білий колір, а також м'які тони природних матеріалів - світле дерево, камінь - найясніші і найчистіші для виявлення форми. Червоний колір є збуджуючим, живим, гарячим, асоціюється з небезпекою, вогнем та пристрасстю; оранжевий є святковим, радісним, зігріваючим, нагадує про сонце; зелений це кольори природи, легкі, заспокійливі, безпечні; голубий колір асоціюється з простором неба; синій колір є поглиблюючим і стриманим. Колір виявляють тектоніку храму, підкреслює матеріальність її споруди або її зменшує.

Використання світла як компонента архітектурної виразності інтер'єру храму - одне з найвідповідальніших завдань архітектора. Система освітлення може впливати на сприйняття простору, змінювати стан людини від напруги до спокою, формувати настрій і світ нових переживань. Природне освітлення забезпечує не тільки видимість простору інтер'єру, але й значно впливає на психологічний та фізіологічний стан людини, забезпечуючи відчуття сакральності. Освітленість храму повинна підпорядковуватися основній дії, яка відбувається у престольній частині храму, тому прорізи вікон і вітражів мають бути звернені до вітваря.

Особливістю світлового середовища храму є поєднання природного і штучного освітлення. Основним джерелом штучного освітлення є панікаділо - велика люстра з багатьма свічками, яка висить посеред храму і запалюється в урочисті моменти богослужіння, а також велика кількість свічок. Світло у церкві символізує горіння серця вірного любов'ю до Бога, а маслинова олія і віск означають чистоту і сердечність жертви для прославлення Божого імені. Світло у церкві може бути нерухомим (на престолі або за ним) та рухомим (носиться у спеціальних свічниках або окремими свічками). Двосвічник (дикірій) символізує дві природи в Ісусі Христі, а трисвічник (трикірій) - три

Божі особи - Пресвяту Трійцю. Рівень освітлення під час богослужіння залежить від важливості свята - чим більше свято, тим більше освітлення.

Інтер'єр церкви і її внутрішня організація формувалися під впливом історичних традицій східного обряду та змісту Божественної Літургії. Цим чинникам підпорядковані об'ємно-просторова і конструктивно-планувальна структури, які визначають інтер'єр християнського храму. Тому характерна особливість храму східного обряду є іконостас, що відокремлює вівтар від центральної частини святині.

У "Біблії" в першій книзі Мойсея "Буття" записано: "І Бог на Свій образ людину створив, на образ Божий її Він створив, як чоловіка та жінку створив, їх" (12 М. 1:27). На прощальній розмові Ісуса, коли до нього звернувся Пилип: "Господи, покажи нам Отця, - і вистачить нам!", промовляє до нього Ісус: "Стільки часу Я з вами, ти ж знаєш, Пилипе, Мене? Хто бачив Мене, той бачив Отця, то як же ти кажеш: "Покажи нам Отця?" Чи не віруєш ти, що я - в Отці, а Отець - в Мені. Слова, що Я вам говорю, говорю не від себе, а Отець, що в Мені перебуває, Той чинить діла ті. Повірте Мені, що Я - в Отці, а Отець - у Мені! Коли ж ні, то повірте за вчинки самі" (Ів. 14:1 - 13). Ці слова Ісуса Христа пояснює апостол Павло у "Посланні до Колосян": "Він є образ невидимого Бога" (Кол. 1: 15). Побудова іконостаса виконується за канонами, які прийняті й затверджені тисячолітньою історією християнської церкви східного обряду. За вертикаллю іконостас поділяється на шість основних горизонтальних рядів (рис. 1.6): I - головний або намісний; II - (нижній) - приділ або запас, на іконах якого зображені події із життя церкви; III - євангельські сцени; IV(верхній) - пророки. У двох нижніх рядах є троє дверей: середні Б - Царські Ворота, через які Ісус Христос невидимо проходить у Святих Дарах; ліві (північні) А - із зображенням Архангела Михаїла та праві (південні) В - із зображенням Архангела Гавриїла або дияконські ворота. Посередині іконостаса, над Царськими воротами, встановлюють ікони із життя Ісуса Христа: Тайна Вечеря, над нею - Христос у славі (посередині Ісус Христос, зліва Матір Божа, справа Іван Хреститель), ще вище - Розп'яття Ісуса Христа. Завершує

центральну частину Іконостасу за каноном побудови ікона "Хустина Вероніки" - нерукотворний образ Христа. Весь іконостас завершується хрестом (може бути Розп'яття), який встановлюється на просвіт. Образи (ікони) на іконостасі розташовуються за каноном.

Побудова іконостасу

Іконостас будується за канонами, затвердженими тисячолітньою історією християнської церкви східного обряду. Вертикально іконостас поділяється на шість основних горизонтальних рядів (рис. 1.6):

Головний або намісний ряд.

Приділ або запас - ікони із зображенням подій із життя церкви.

Євангельські сцени.

Пророки.

У двох нижніх рядах є троє дверей:

- Середні (Царські Ворота) - через які Ісус Христос невидимо проходить у Святих Дарах.
- Ліві (північні) - зображення Архангела Михаїла.
- Праві (південні) - зображення Архангела Гавриїла або дияконські ворота.

Посередині іконостасу, над Царськими воротами, встановлюють ікони із життя Ісуса Христа: Тайна Вечеря, над нею - Христос у славі (посередині Ісус Христос, ліворуч - Матір Божа, праворуч - Іван Хреститель), ще вище - Розп'яття Ісуса Христа. Центральну частину іконостасу завершує ікона "Хустина Вероніки" - нерукотворний образ Христа. Весь іконостас завершується хрестом, який встановлюється на просвіт.

Іконостаси запозичені від балканських християн. До IX ст. в іконостасах було лише два ряди ікон, а наприкінці XVI ст. їх налічувалося вже три: намісний, празничний та деісусний. Завершувався іконостас іконою Розп'яття, Святої Тройці або іконою Софії - Божої Премудрості. Повний сучасний іконостас з п'яти, шести і семи рядів у вигляді високої стіни сформувався досить пізно. Лише після VIII Вселенського собору у 869 р. у Константинополі

було схвалено та оцінено значення ікони в релігійному житті християн. Рішення цього Собору стали визначальними для розвитку іконостаса як іконографічного мистецтва.

Адже основою символів Літургії є Христос, а Христос є ікона Отця. У "Біблії" в першій книзі Мойсея "Буття" записано: "І Бог на Свій образ людину створив, на образ Божий її Він створив, як чоловіка та жінку створив, їх" (12 М. 1:27). На прощальній розмові Ісуса, коли до нього звернувся Пилип: "Господи, покажи нам Отця, - і вистачить нам!", промовляє до нього Ісус: "Стільки часу Я з вами, ти ж знаєш, Пилипе, Мене? Хто бачив Мене, той бачив Отця, то як же ти кажеш: "Покажи нам Отця?" Чи не віруєш ти, що я - в Отці, а Отець - в Мені. Слова, що Я вам говорю, говорю не від себе, а Отець, що в Мені перебуває, Той чинить діла ті. Повірте Мені, що Я - в Отці, а Отець - у Мені! Коли ж ні, то повірте за вчинки самі" (їв. 14:1 - 13). Ці слова Ісуса Христа пояснює апостол Павло у "Посланні до Колосян": "Він є образ невидимого Бога" (Кол. 1:15).

Побудова іконостаса виконується за канонами, які прийняті й затверджені тисячолітньою історією християнської церкви східного обряду. За вертикаллю іконостас поділяється на шість основних горизонтальних рядів: I - головний або намісний; II - (нижній) - приділ або запас, на іконах якого зображені події із життя церкви; III - євангельські сцени; IV(верхній) - пророки. Удвох нижніх рядах є троє дверей: середні Б - Царські Ворота, через які Ісус Христос невидимо проходить у Святих Дарах; ліві (північні) А - із зображенням Архангела Михаїла та праві (південні) В - із зображенням Архангела Гавриїла або дияконські ворота. Посередині іконостаса, над Царськими воротами, встановлюють ікони із життя Ісуса Христа: Тайна Вечеря, над нею - Христос у славі (посередині Ісус Христос, зліва Матір Божа, справа Іван Хреститель), ще вище - Розп'яття Ісуса Христа. Завершує центральну частину Іконостасу за канонам побудови ікона "Хустина Вероніки" - нерукотворний образ Христа. Весь іконостас завершується хрестом (може бути Розп'яття), який встановлюється на просвіт.

Образи (ікони) на іконостасі розташовуються за каноном (рис. 1.6):

по вертикалі з середини третього ряду догори:

Ікони із життя та діяльності Ісуса Христа: 1. Тайна Вечеря. 2. Ісус Христу славі. 3. Розп'яття Христа. 4. "Хустина Вероніки".

по горизонталі з верхнього шостого ряду донизу:

VI ряд - Пророки: 5. Пророк Ілля. 6. Пророк Мойсей. 7. Пророк Ісайя. 8. Пророк Єремія. 9. Пророк Єзихиїл. 10. Пророк Даниїл.

V ряд - Страсті Господні "Хресна дорога": 11. Ісус бере на себе Хрест. 12. Ісус промовляє до плачучих жінок. 13. Ісуса прибивають до Хреста. 14. Кати знімають одіж з Ісуса. 15. Ісус стрічає свою страждальну Матір. 16. Ісус падає під Хрестом.

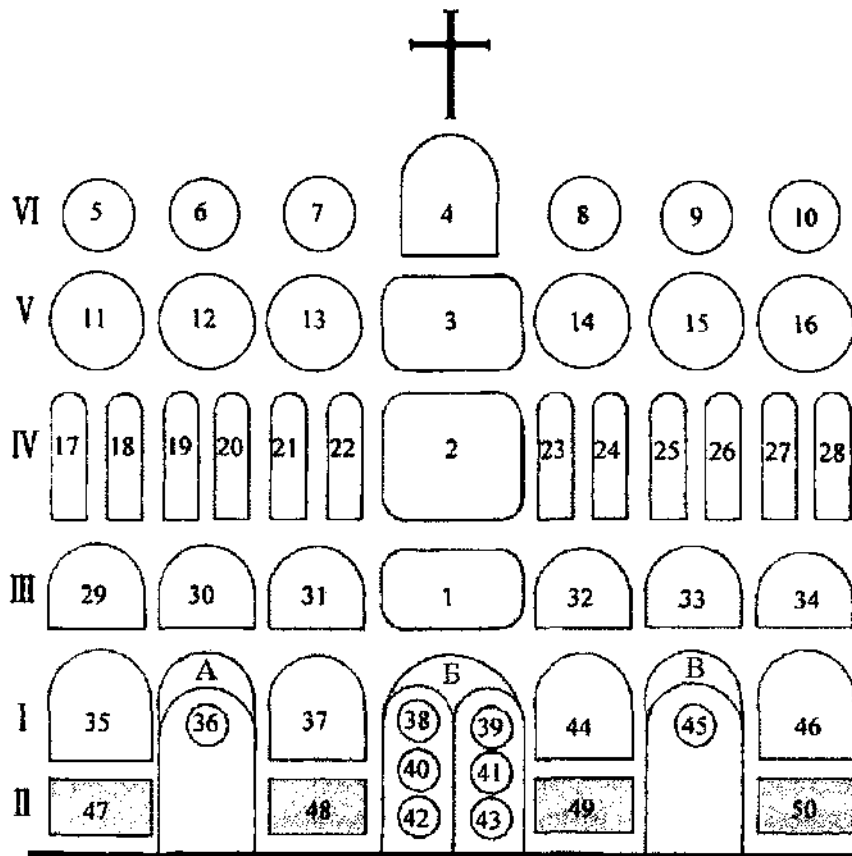

Рис. 1.6. Іконостас за каноном побудови

IV ряд - Апостоли: 17. Апостол Петро (Симон). 18. Апостол Яків Зеведеїв. 19. Апостол Андрій Первозваний. 20. Апостол Іван Євангеліст. 21. Апостол Пилип. 22. Апостол Варфоломей (Натаїл). 23. Апостол Матвій

Євангеліст. 24. Апостол Хома. 25. Апостол Яків Алфеїв. 26. Апостол Симон Кананіт. 27. Апостол Юда Іскаріотський (Іуда Іскаріот). 28. Апостол Матвій.

ІІІ ряд - Євангелістські сцени: 29. Народження Ісуса у Вифлеємі. 30. Немовля Ісус з Марією (Матір'ю) та Йосипом. 31. Ісус навчає народ притчам. 32. Чудо нагадування п'яти тисяч народу. 33. Ісус оздоровляє недужих. 34. Ісус приборкує бурю на морі.

І ряд - Найголовніший ряд: 35. Подія або Святий, яким присвячена церква. 36. Архангел Михаїл. 37. Матір Божа з Ісусом. 38. Ангел Гавриїл, який сповістив Марію про майбутнє народження Ісуса. 39. Матір Божа. 44. Ісус Христос. 45. Архангел Гавриїл. 46. Ікона Святого Миколая.

На Царських воротах - Євангелісти: 40. Євангеліст Матвій. 41. Євангеліст Марко. 42. Євангеліст Лука. 43. Євангеліст Іван.

ІІІ ряд - Події з життя церкви: 47, 48, 49, 50 - ікони з життя та діяльності церкви.

Отже, іконостас є основною частиною української церкви. Йому належить важлива роль у проведенні Служби Божої, а також в естетичному та емоційному її сприйнятті, це символ небесного царства, куди мають увійти вірні. Іконостас має значення як домінуючий архітектурний елемент церкви.

Крім ікон, які згідно з каноном належать до іконостаса, в українській церкві є багато ікон та фресок на стінах, куполах і склепіннях. Ікони є таїнством Божої присутності, містичними воротами у потойбічний світ, видиме зображення Ісуса Христа, Пресвятої Богородиці та святих. У другому посланні апостола Павла до коринтян сказано: "Ми ж усі мов дзеркало, відкритим обличчям віддзеркалюємо Господню славу й переображуємось у його образ, від слави у славу, згідно з діянням Господнього Духа" [12;2. Кор. 3.18]. Отже, ікона своєю символікою робить присутньою особу, яку вона зображує. Кожна частина християнської святині нагадує конкретну подію із життя Ісуса Христа, що також виражає Літургія, яка віддзеркалює найважливіші події та вчинки земного життя Ісуса Христа, починаючи з Різдва Христового, через його Смерть і Воскресіння, до Вознесіння Його на небеса.

У всіх християнських храмах найважливіше місце займає Святий Хрест. У давнину, в часи переслідувань християн, хрест зображували таємно, а за царювання Костянтина Великого - вільно на храмах, але без розп'яття. Хрест з розп'яттям Спасителя появився у VI-VII ст.

Святі образи у християнських церквах спочатку мали практичну мету для повчання людей. Наприклад, у притворі церкви були образи Адама та Єви, які нагадували про первородний гріх і його наслідки. Зображення Митаря і Фарисея показує, що "Бог противиться гордині, а смиренним дає благодать!" (І. П. 5:5). Цей образ (ікона) пояснює, що гордість належить до головних гріхів і є найбільшою перепоною до навернення та покути.

Бога Отця зображують згідно з Даниїловим пророцтвом: "Я бачив, аж ось поставили престоли і всівся Старий днями. Одежа Його біла як сніг, а волосся голови Його немов чиста вовна, а престол Його - огняне полум'я, колеса Його - палахкотючий огонь". Тому в образі Пресвятої Трійці Бог Отець зображується старим сивим Дідусем із скіпетром у руці, а зліва - Ісус Христос з Хрестом, їх ноги опираються на землю, над ними Святий Дух у вигляді голуба з розпростертими крилами. Пресвяту Трійцю оточують ангели серед хмар.

Сина Божого - Ісуса Христа спочатку відтворювали під різними символами. З 692 р. Труллянський синод постановив зображувати Його як людину залежно від сюжету із Святого Письма. Наприклад, народження Ісуса замальовується маленьким дитям в яслах на сіні, поруч Його мати Пречиста Діва Марія, святий Йосип, віл та осел.

Далі є сюжет зустрічі Божого Дитяти через 40 днів та Пречистої Матері з праведним Симеоном, про якого згадується в Євангелії від святого Луки: "І від Духа святого йому було звіщено смерті не бачити, перше ніж побачить Христа Господнього" (Лк. 2:26). Цей сюжет вдало відображений в іконі "Господнє Стрітєння" митцем Юліаном Буцманюком. Пізніше Ісуса зображують в образі хлопчика на руках Божої Матері. Він благословляє людей. Це, наприклад, ікона Пресвятої Божої Матері Івана Бельського. Далі 12-річний хлопчик Ісус в Єрусалимському Храмі на святі Пасхи, де всі

дивувалися його розуму і відповідям книжникам та фарисеям. Є багато сюжетів із життя Ісуса Христа: учитель серед народу, Йорданське водосвяття, триумфальний в'їзд до Єрусалиму (Квітна Неділя), добрий пастир з овечкою, на Тайній Вечері, розп'ятий на хресті, воскреслий або як цар Христос Пантократор - справедливий суддя.

За письмовими джерелами було три нерукотворні і прижиттєві ікони-портрети Ісуса Христа, дві з яких загублено, а одну Ісусом Христом подаровано якомусь Авгару. На цій іконі Христос зображений із темно-русим волоссям, темними бровами і рідкою темною бородою, світлими очима, невеликим, прямим і правильним носом, гарно окресленими благородними устами. У ХХ ст. виявлено новий портрет Христа шляхом фотографування Туринської плащаниці. На ньому ніс перебитий (можливо під час знущання перед розп'яттям), очі світлі, волосся світло-русе.

Святий Дух представлений у вигляді білого голуба або вогненних язиків над головами апостолів, зокрема на іконі "Зішестя Святого Духа" Едварда Козака. Пречисту Діву Марію, як і Сина Божого, спочатку зображали різними символами (троянда, вежа Давида, брами Небесні), а згодом, найчастіше, як Мати, що тримає на руках своє Дитя - Ісуса. Описується, що найдавніша з усіх відомих ікон Богоматері була написана євангелістом Лукою невдовзі після розп'яття Ісуса Христа і потрапила в Україну з Греції. Андрій Боголюбський, після пограбування у 1169 р. Києва, вивіз цю безцінну реліквію з Вишгородського собору до Володимира. З 1396 р. ікона знаходиться у Москві, в Успенському соборі Кремля, і відома як ікона Володимирської Богоматері.

Ангели на іконах діляться на дев'ять хорів. Пророк Ісай отак описує перший хор: "Серафими стояли зверху Його, по шість крил у кожного: двома закривав обличчя своє, і двома літав. І кликав один до одного й говорив: "Свят, свят, свят Господь Саваот, уся земля повна слави Його!" (Іс. 662, 3). Другий хор представляють Херувими з двома головами і двома крилами, третій - Престоли (Кол. 1:16). Наступні три хори - Господства, Сили, Власті (Єз. 40:3); (Кол. 1:16), останні - Начала, Архангели, Ангели.

На іконі Івана Хрестителя зображено хрещення Ісуса. Коли Ісус вийшов з води, Дух Божий, мов голуб, спустився на Нього, і голос почувся з неба: "Це є Син Мій улюблений, що в Ньому Моє уповання." Івана Хрестителя зазвичай зображують в одязі з верблюжої шерсті, оперезаного шкіряним поясом, з палицею, на кінці якої хрест.

На іконах Новозавітних святих часто зображуються символічні сюжети. Усі чотири євангелісти тримають Євангеліє, але кожний із них має свої символи: біля Матвія стоїть Ангел, Марко - разом з левом, Лука - з волем, Іван - з орлом.

Перший апостол Андрій тримає хрест у вигляді літери "X", його брат апостол Петро (Симон) - ключі; апостол Павло - меч, яким був убитий; апостол Яків Зеведеїв (старший) - палицю і меч; Юда Тадей - книгу і пальмову гілку (знак мучеників). Яків та Юда - брати, що написали два послання, відомі як "Листи святих апостолів Якова і Юди". Апостол Яків Алфеїв (молодший) зображується з довбнею, якою його було забито, апостол Пилип - з хрестом у вигляді літери "Т". Це той апостол, який сумнівався, чи міг Ісус нагодувати силу-силенну народу п'ятьма хлібинами і двома рибами. Апостола Вартоломея (Натанайла) показують на іконах із широким ножем і шкірою у руці, оскільки з нього зняли шкіру. Апостол Хома відомий тим, що не вірив, поки не переконався. На образах він тримає відкриту книгу, а апостол Матвій - сокиру. Апостол Симон родом з Канів, де Ісус перетворив воду на вино. На картинах Юду Іскаріота зображають як зрадника у фальшивому поцілунку, про який Ісус сказав: "Юдо, чи поцілунком зраджуєш Сина Людського?"

У наших церквах на іконах також зображають святих мучеників за Христову віру. Святого первомученика Стефана було закам'яновано, тому поруч з ним - купа каміння. Його мощі знайдено у 415 р. і перенесено до храму на Сіоні в Єрусалимі. У соборі Святої Софії збереглася мозаїка XI ст. із зображенням святого Стефана. Священномученика Йосафата зображають на іконах із сокирою і пальмовою гілкою. Це перший український святий, який у 1623 р. віддав своє життя за слова Христа: "...буде отара одна й Один Пастир".

Серед найвдалиших зображень святого Йосафата - образ у монастирі Милосердних братів у Зебжедовицях. Святу Варвару показують з вежею, мечем і чашею в руці, святого Юрія - в одязі воїна, який змагається зі змієм. У церквах є також ікони святих сповідників - святих Миколая, Василя Великого, Івана Златоуста в архієрейських ризах. В українських церквах обов'язково є фрески або ікони святих княгині Ольги і князя Володимира Великого.

Дуже цінною і змістовною є фреска "Хрещення святого Володимира Великого" у соборі Святого Володимира (у Києві), яку виконав В. Васнецов.

Наявність у церквах біблійних ікон або фресок має ту силу, яка зворушує вірних, розкриває зміст християнства, повчає, переконує і навертає людей до Християнської віри.

РОЗДІЛ 2. ПРОГРАМА І МЕТОДИКА РОБІТ

Кваліфікаційна бакалаврська робота мала на меті пошук проектних пропозицій з ландшафтного облаштування території церкви в селі Хоросно Львівського району.

2.1. Програма робіт

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі завдання:

- Провести літературний пошук з розроблюваної тематики;
- Дослідити урбоекологічні умови формування рослинного покриву на території;
- Вивчити композиційну структуру території;
- Вивчити фітоценотичну структуру території;
- Розробити заходи з благоустрою території;
- Розробити заходи з озеленення території церкви.

2.2. Методика робіт

За результатами визначення програмних запитань теми кваліфікаційної роботи, методика досліджень розробляється для кожного завдання:

Літературний пошук та аналіз природно-кліматичних умов формування рослинності на території церкви проводиться за літературними джерелами (список додається).

Аналіз центрів композиції на території, вивчення стану рослинності, розробка заходів благоустрою та озеленення території проводиться на основі аналізу літературних джерел та натурних обстежень.

РОЗДІЛ 3. БЛАГОУСТРІЙ ТА ОЗЕЛЕНЕННЯ ТЕРИТОРІЇ ЦЕРКВИ В СЕЛІ ХОРОСНО

Хоросно — село в Україні, Львівського району Львівської області. Орган місцевого самоврядування - Солонківська сільська громада. Село загадують у Кресовій книзі справедливих на ст. 167.

3.1. Місце розташування об'єкту проектування

Село Хоросно знаходиться к Львівському районі в 25 кілометрах від Львова (по трасі Київ-Чоп). Географічні координати села Хоросно 49°39' пш. ш. 23°58'сх.д.

Рис. 3.1 Місцерозташування села Хоросно

Село Хоросно займає площу 2,11 км² і розташоване на висоті 280 м над рівнем моря, належачи до Подільської височини в районі Власне Опілля. Населення села становить 436 осіб, з густотою 206,64 осіб/км². Близькість до

обласного центру сприяє відтоку молоді через низьке забезпечення робочими місцями та слабкий розвиток інфраструктури.

Господарство

Економіка села складається з кількох підприємств: пилюрама, виготовлення шлакоблоків, піщаний кар'єр, селянська спілка ТЗОВ ім. Л. Українки. Основною сільськогосподарською діяльністю є вирощування злакових культур, хоча чисельність поголів'я великої рогатої худоби значно зменшилася.

Соціальна сфера

До соціально-побутової інфраструктури села належать:

- Загальноосвітня школа I-II ступеня з 35 учнями, обладнана комп'ютерами.
- Клуб у центрі села та ФАП для надання медичної допомоги.
- Магазин продуктових товарів та товарів першої необхідності.
- Кафе-бар «Зустріч».

Географія та історія

Село розташоване за 20 км на південь від Львова, поруч із трасою М-06 Київ – Чоп. Адміністративно належить до Солонківської громади Львівського району. Вперше згадується у грамоті 1384 року як власність польських королів. Назва села, ймовірно, походить від польського слова *chróst* (хворост).

З 1564 року Хоросно належало магнату Мартину Купату, а у XVIII столітті - роду Потоцьких. Німецькі колоністи заснували присілок Нове Хоросно, на західній околиці якого зберігся старий німецький цвинтар.

Дерев'яна церква Собору Пресвятої Діви Марії, збудована у 1895 році, згоріла у 1998 році. Вцілілу дзвіницю перенесли до Шевченківського гаю у Львові. Сучасний храм Преображення Господнього був зведений у 2000-2010 роках за проектом архітектора Анатолія Гаврилюка.

На північній околиці села знаходиться приватний музей загиблих літаків, які зазнали авіаційних катастроф на території Західної України. Музей був побудований ентузіастами пошуковцями.

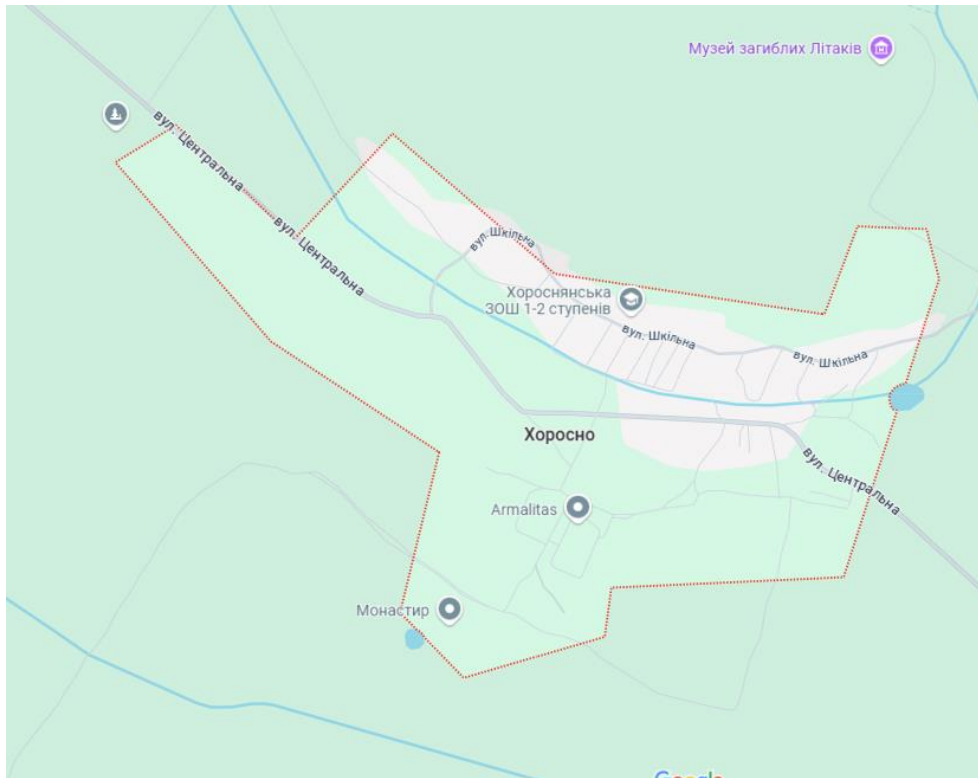

Рис. 3.2 Схема села Хоросно

3.2. Характеристика природних умов

Пустомитівщина розташована у південній частині Львівської Галицько-Волинської западини, що належить до Східно-Європейської платформи. Ця територія заповнена осадовими породами завтовшки 5-7 км. Клімат помірний, перехідний від морського до континентального. Протягом року переважає морське повітря з Атлантики, яке приносить взимку відлиги, хмарність, снігопади, а влітку - прохолоду і рясні дощі. Середня температура січня становить $-4,3^{\circ}\text{C}$, а середня літня температура $+18^{\circ}\text{C}$. Середньорічна кількість опадів складає 675-711 мм, висота снігового покриву - 18-25 см. Річки північно-східної частини належать до басейну Західного Бугу, західної – до Дністра. Переважає дощове живлення річок, також є снігове і підземне живлення. На багатьох річках розташовані ставки, а на річці Ставчанка функціонує філіал Інституту рибиництва.

Ґрунтовий покрив району різноманітний. Західну і центральну частини регіону займають світло-сірі, сірі та темно-сірі опідзолені ґрунти. На сході і півночі переважають темно-сірі опідзолені ґрунти і чорноземи. Значна частина

земель розорана, а ліси займають 15,3 тис. га. Основні лісотвірні породи: дуб, бук, сосна, граб.

На території Пустомитівщини виділяють 5 природних районів: Львівське Опілля, Львівське плато, Давидівське пасмо, Грядове Побужжя, Бібрське горбогір'я. Корисні копалини представлені вапняком, піском, глиною. У районі є родовища гіпсу (Щирецьке, Пісківське, Попелянське), піску для скла (Сихівське, Старосільське), глини (Відниківське), вапняку (Пустомитівське). Також є джерела мінеральної води (Пустомити). Рельєф горбисто-рівнинний, більшу частину району займає Подільська височина, лише північно-східна частина лежить у межах Малого Полісся.

3.3. Історичні засади об'єкту проектування

Село Хоросно розташоване у долині потічка, що впадає в річку Щирку. На північ від села піднімаються круті береги, а зі сходу проходить шосейна дорога Львів-Стрий, збудована в середині XIX ст. Назва села ймовірно походить від слова "форос", що означає болотяну рослинність. Село вперше згадується в грамоті від 22 січня 1384 року. У 1407 році тут вже існував костел. Проповідник костелу Пречистої Діви Марії Іван з Хоросна згадує про село в судовій справі.

На початках історії свого розвитку село Хоросно входило до складу королівських володінь. У 1469 році король віддав його Йоганну Цирану. У 1570 році було проведено розмежування земель між Хоросно та Добряними. Внаслідок знищення татарською ордою в 1626 році прибутки села зменшились, але шляхта не зменшувала експлуатації селян, що викликало протести. У 1649 році селяни заявили про неспроможність платити податки через знищення села. З часом Хоросно відновлювалося, і до 1676 року тут проживало до 40 дорослих осіб.

У XVIII столітті Хоросно належало родині Потоцьких. Польське, а потім австрійське панування в Галичині не покращило становища селян. Серед

видатних особистостей села - Василь Нагірний, відомий архітектор і громадський діяч, який проектував церкви у Хоросно та інших селах.

Село поділяється на старе і нове, з історичною частиною названою Хоросно Старе. У Хоросно народилася відома львівська поетеса М. Хоросницька (Сваричевська). Щорічно, 14 жовтня, у школі села проводять свято "Козацької республіки", де проходять змагання, співи і кулінарні конкурси.

У другій половині XVIII століття німецька колонізація Галичини вплинула на соціально-економічний розвиток регіону, зокрема Хоросно. Німецькі колоністи мали значний господарський досвід та передавали його місцевому населенню. Одним з пам'ятників німецької колонізації є німецьке кладовище.

Пам'ятником німецької колонізації с. Хоросно є німецьке кладовище, як одне з історичних місць села (Рис.3.3-3.5.).

Рис.3.3. Види на німецьке кладовище в с. Хоросно.

Рис.3.4. Види на німецьке кладовище в с. Хоросно.

Рис.3.5. На превелике жаль, що в с. Хоросно лишились історичні пам'ятки у вигляді надгробків німецького кладовища.

3.4. Планувально-композиційний аналіз території

Як відмічалось раніше, на місці теперішньої церкви була дерев'яна церква, Собору Пресвятої Діви Марії, збудована 1895 року. Зведення нового

храму Божого Собору Пресвятої Діви Марії почалося, коли в Хоросно старим священиком працював о. О. Коновалець, брат батька Є. Коновальця. Церква згоріла у 1999 році за досить загадкових обставин. Зараз ведеться будівництво нового храму. Фінансову підтримку отримала від фонду “Дубневич” релігійна громада с. Хоросно для будівництва нової церкви на місці храму, що згорів.

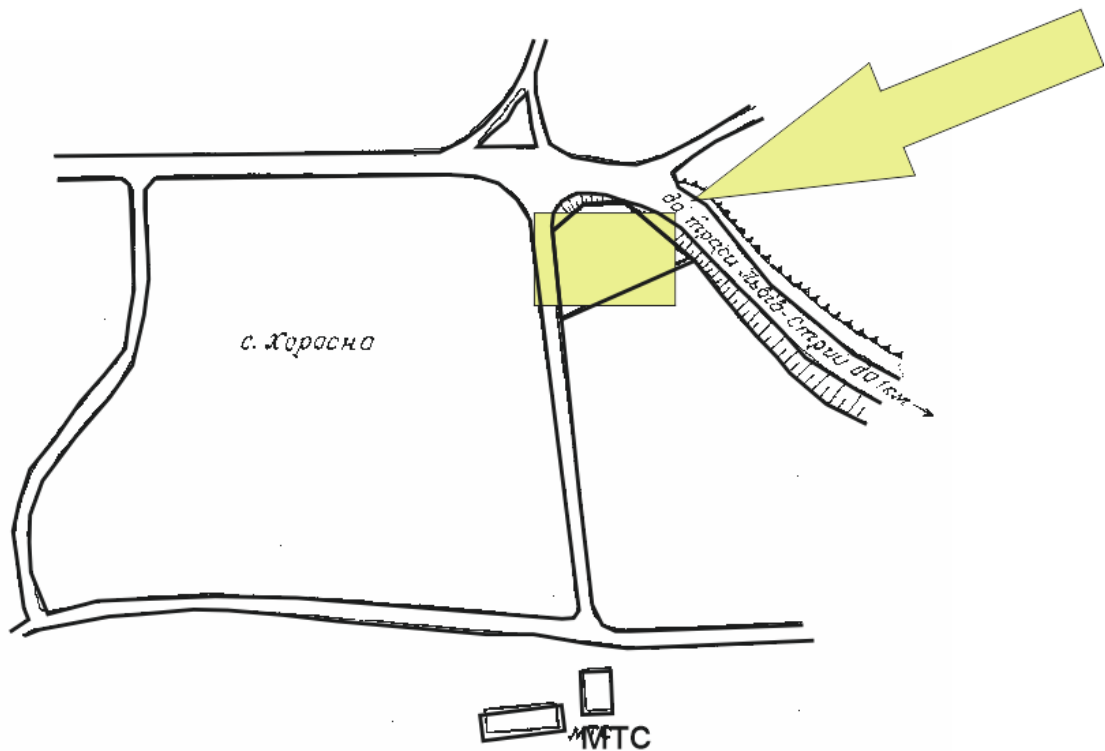

Рис. 3.6. Схема розташування церкви в с. Хоросно

Рис. 3.7. Вигляд на Храм Преображення

Рис. 3.8. Вигляд на вхід до Храму Преображення

Рис. 3.9. Вигляд на відкоси території Храму Преображення

Рис. 3.10. Вигляд на територію Храму Преображення

Рис. 3.11. Пам'ятна дошка на храмі

Рис. 3.12. Вигляд на територію поблизу Храму Преображення

3.5. Інвентаризація насаджень

На території церкви в селі Хоросно відсутні дерева та чагарники. Рослинність представлена спонтанною рослинністю, що утворилась на залишках будівельних решток.

3.6. Архітектурно-планувальне рішення

Планувальну структура території церкви не планується кардинально змінювати, так як території історично склалася. На території можна виділити наступні функціональні зони: вхід до церкви, церква, хресна дорога, могила отця О. Коновальця.

3.7. Благоустрій території

Благоустрій території церкви передбачає виконання комплексу робіт з штукатурки сходів церкви, облагородження входу та влаштування плиткового покриття на хресній дорозі за межами церкви.

3.8. Озеленення території

Проект озеленення території церкви передбачає створення газонного вкриття, посадку декоративних дерев та формування квіткової клумби.

Для створення газонів пропонується травосуміш, яка стійка до витоптування (табл..3.1).

Таблиця 3.1

Склад травосуміші для газону на території церкви

Видовий склад травосуміші		Частка виду в травосуміші, %	Норма висіву трав в чистому виді, кг/га	Норма висіву трав, кг/га	Площа газону, га	Обсяг насіння, кг
Латинська назва	Українська назва					
Lolium perenne Vasa	Райграс пасовищний Бача	30	180	54	0,124	6,70
Festuca rubra Taborska	Костриця червона Таборська	20	120	24	0,124	2,98
Festuca rubra Ferota	Костриця червона Ферота	30	120	36	0,124	4,468
Poa pratensis Slezanka	Тонконіг лучний Слезанка	15	40	6	0,124	0,748
Agrostis tenuis Golf	Мітлиця тонка Гольф	5	40	2	0,124	0,25
Разом				122		

На території церкви пропонується по південній межі висадити алею з горобини звичайної та кущ калини звичайної біля могили отця О. Коновальця, дуб звичайний в південній частині території, поряд з дзвіницею, ясен звичайний в західній частині території церкви та алею з липи серцелистої по західній межі.

Таблиця 3.1

Асортимент дерев та чагарників на території церкви

№ зп	Вид	Кількість , шт.
1	Горобина звичайна	14
2	Калина звичайна	1
3	Дуб звичайний	1
4	Липа серцелиста	5
5	Ясен звичайний	1

Проект озеленення території церкви передбачає і розроблення проекту клумби. Клумба виконана з дотриманням канонів християнської віри. Для клумби проектом передбачено три варіанти підбору з квіткового асортименту.

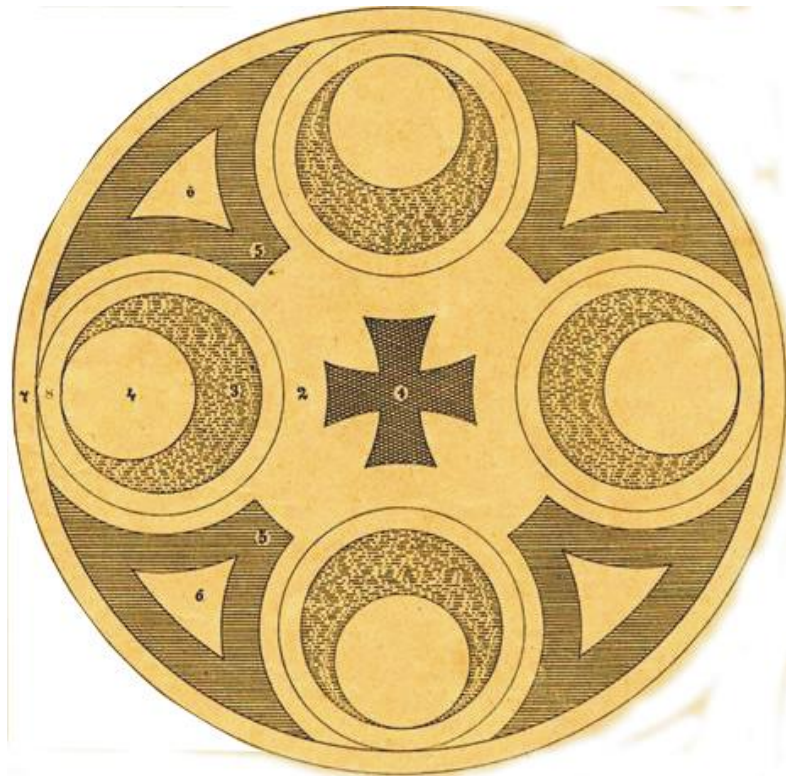

Рис.3.4. Проект клумби на партері церкви

Таблиця 3.2

Асортимент квітів для клумби на партері церкви

№ зп	Варіанти квітів протягом сезону
Варіант 1	
8	<i>Alternanthera amoena rosea</i>
5	<i>Alternanthera magnifera</i>
4	<i>Alternanthera versicolor</i>
1	<i>Irisine Lindeni</i>
6	<i>Lobelia Erinus Kaiser Wilhelm</i>
3	<i>Mesembrianthemum cordifolium</i>
7	<i>Pyretrum parthenifolium aureum</i>
2	<i>Veronica incana</i>
Варіант 2	
5	<i>Alternanthera amabilis</i>
4	<i>Alternanthera omoena</i>
3	<i>Alternanthera paronychioides nana aurea</i>
2	<i>Alternanthera tomentosa</i>
1	<i>Coleus horo, Mitte: Coryphia australis</i>
6	<i>Irisine Wallisi</i>
7	<i>Lamium aureum</i>
8	<i>Lobelia Erinus Schwabenmadchen</i>
Варіант 3	
5	<i>Alternanthera amabilis</i>
4	<i>Alternanthera omoena</i>
3	<i>Alternanthera paronychioides nana aurea</i>
2	<i>Alternanthera tomentosa</i>
1	<i>Coleus horo, Mitte: Coryphia australis</i>
6	<i>Irisine Wallisi</i>
7	<i>Lamium aureum</i>
8	<i>Lobelia Erinus Schwabenmadchen</i>

РОЗДІЛ 4. ТЕХНОЛОГІЯ БЛАГОУСТРОЮ ТА ОЗЕЛЕНЕННЯ ТЕРИТОРІЇ ЦЕРКВИ В СЕЛІ ХОРОСНО

4.1. Технологія благоустрою території церкви

Розмітка доріжок і укладання основи

1. Підготовка основи:

- Розмітку доріжок проводять після завершення вертикальних планувань території та нанесення шару рослинного ґрунту.
- Для створення ґрунтової доріжки вирізають "корито", що заповнюють однорідним ґрунтом. Після зрошення водою (на 5–6 см) ущільнюють катками (5–6 проходів по одному сліду). До початку трамбування по краю доріжки влаштовують опорні брівки з рослинної землі або дернини шириною 50 см. Готову брівку засівають подвійною нормою насіння газонних трав або дерну шириною 10-15 см і завтовшки 5-10 см із забиванням дерев'яних спиць.

2. Формування брівок:

- По краю доріжок укладають брівки з дернини чи рослинної землі (ширина – 50 см).
- Брівки засівають подвоєною нормою насіння або укладають дерен (ширина 10–15 см, товщина 5–10 см). Закріплення проводять дерев'яними спицями.

3. Укладання покриття:

- Для піщано-гравійних і ґрунто-цементних сумішей:
 - Основа профілюється, фрезерується, суміш розсипається і трамбується.
 - Товщина ущільненого покриття – до 12 см для пішохідних доріжок.
- Для укладання бордюрів:

- Виривається канавка (глибина – 10 см, ширина – 12 см), основу ущільнюють, укладають бетонну "подушку", потім встановлюють бордюрний камінь.
- Шви заливають цементним розчином, додатково ущільнюють бетонну масу.
- Щебінь укладають, вирівнюють, зволожують (10 л/м²), ущільнюють катком (5–7 проходів із перекриттям на 1/3).

4. Бетонні плитки:

- Основа викладається чистим піском, потім – шаром щебню, який ущільнюють і вирівнюють. Товщина ущільненого щебня не повинна перевищувати 15 см. Щебенева основа вважається підготовленою, коли не відчувається рухливості окремих частинок або кинутий шматок щебінки під каток роздавлюється. При влаштуванні доріжок з бетонних плиток основа робиться з чистого піску. По полотну вистилається шар щебню, планується по ухилах, трамбується катками; по основі, вистилається шар бетону або цементно-піщану суміш і укладаються плитки.
- Зверху укладають шар бетону чи цементно-піщаної суміші, потім плитку.
- Шви заповнюють цементним розчином або цементно-піщаною сумішшю.
- Плитки невеликих розмірів укладаються уручну, крупні за допомогою спеціальних пристосувань і механізмів.
- Покриття витримують 3–4 дні без навантаження.

4.2. Агротехніка озеленення території

Агротехніка озеленення

1. Посадка дерев і чагарників:

- **Весна:** після відтавання ґрунту до розпускання бруньок і утворення пагонів.
- **Осінь:** з моменту опадання листя до перших стійких заморозків.
- Для саджанців із голою кореневою системою у посадкові ями забивають кілки (виступають над землею на 1,3 м). Корені занурюють у суміш торфу з гідрогелем.
- Після посадки ущільнюють ґрунт від стінок до центру, поливають і підв'язують до кілків. Висота установки саджанців до ями або траншеї повинна забезпечувати положення кореневої шийки на рівні поверхні землі після осідання. Саджанці після посадки слід полити водою і підв'язати до кілків.
- Посадка дерев і чагарників із замороженою грудкою взимку допускається при температурі не нижче -15°C . При зимових пересадках дерев і чагарників із замороженою грудкою можливий полив вслід за посадкою. Весною після початку відтавання ґрунту рослини зимової посадки повинні бути перевірені. Рослини укріплюють дротяними розтяжками, які кріплять до стовбура хомути з м'якими прокладками.

2. Газони:

- Ґрунт під газони повинен бути вирівняним, із ухилом основи 0,05–0,06.
- Товщина рослинного шару – 20 см. На ділянці з потужним шаром родючої землі перед посівом травосумішей верхній шар розпушити на 8-10 см.
- Під час основної підготовки ґрунту вносять мінеральні добрива залежно від типу ґрунту:
 - Підзолисті ґрунти, суглинисті та важкосуглинисті : N – 40–50, P – 60–90, K – 40–60 кг/га.
 - Легкі ґрунти, слабopідзолисті та легкосуглинисті : N – 20–30, P – 40–60, K – 30–40 кг/га.

- **Посів:** краще на початку вегетації (травень) або восени (серпень–вересень). При систематичному поливі посів можна проводити протягом всього весняно-літнього періоду.
3. **Методи створення:** Газони можна створювати шляхом посіву, гідропосіву, обдернування, розкладки рулонної дернини, посадки ґрунтопокривних рослин. Не допускається використання торфу як рослинного ґрунту при капітальному і поточному ремонті газонів.
 4. **Партерні газони** - створюють в найважливіших вузлах архітектурно-планувальних композицій парків, садів, скверів перед входами в суспільні будівлі, біля пам'ятників, скульптур, фонтанів, декоративних водоймищ і т.п. Партерні газони повинні протягом вегетаційного періоду зберігати однотонне забарвлення, низький, густий, рівномірно зімкнутий травостій і створюють з 1-2 видів трав. Використовують низькорослі злакові трави з тонкими стеблами і вузьким листям.
 5. **Особливості догляду:** При створенні партерного газону на невеликій площі рекомендовано розстелити поверх посівів газону мішковину, що закріплюється дерев'яними шпильками, яка оберігає молоді посіви від склювання птахами та змивання насіння при поливі та дощу. При цьому, полив проводиться по мішковині.

Влаштування квітника

1. **Основні характеристики:**
 - Квітник – це ділянка геометричної або вільної форми, засаджена одно-, дво- чи багаторічними рослинами.
 - Створення квітника проводиться за проектом або схемою.
2. **Підготовка основи:**
 - Для однорічників і дворічників:
 - Шар ґрунту – 25–40 см.
 - Ґрунт викопують або насипають, щоб поверхня квітника була на 8–10 см вище за рівень газону або врівні з ним.

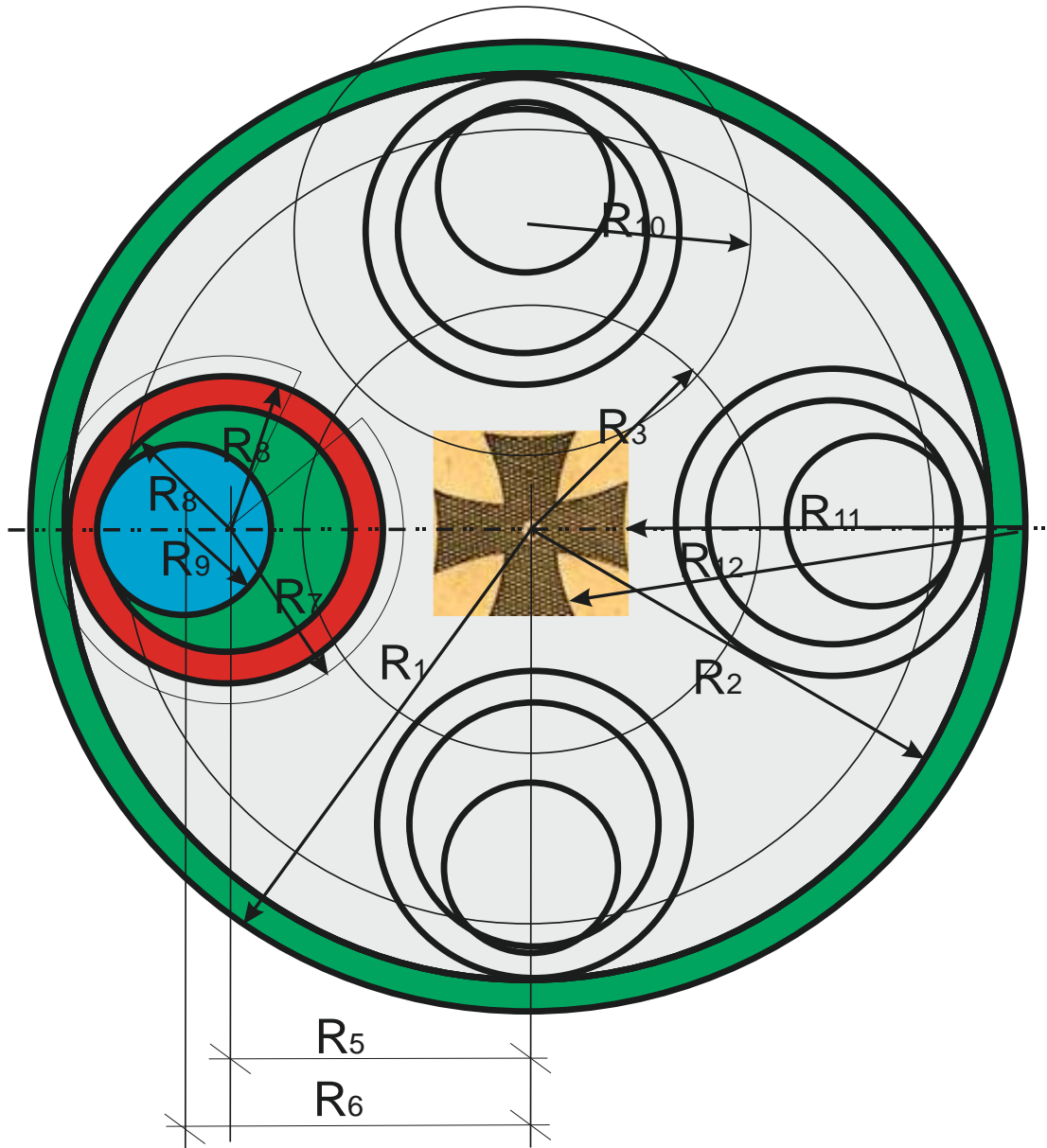

Рис. 4.1. Схема розбивочного креслення клумби

Таблиця 4.1

Параметри радіусів при розбивці клумби

№ пп	Найменування радіуса	Одиниця виміру	Значення
1	R ₁	см	550
2	R ₂	см	505
3	R ₃	см	460
4	R ₄	см	255
5	R ₅	см	375
6	R ₆	см	430
7	R ₇	см	195
8	R ₈	см	140
9	R ₉	см	95
10	R ₁₀	см	250
11	R ₁₁	см	445
12	R ₁₂	см	500

- Внесення добрив:
 - **Мінеральні:** аміачна селітра – 20–30 г/м², суперфосфат – 40–50 г/м², калійна сіль – 30 г/м².
 - **Органічні:** перегній чи компост – 8–10 кг/м².
- Для багаторічників:
 - Глибина корита – 40–60 см.
 - При кислотності ґрунту (рН < 5,5) обов’язкове вапнування.

3. Вибір і підготовка рослин:

- **Багаторічники:**
 - Повинні мати не менше трьох бруньок чи пагонів.
 - Бульби – повні, з мінімум двома здоровими бруньками.
 - Цибулини – щільні, без пошкоджень.
- **Розсада:**
 - Зберігати в затінених і зволжених місцях.
 - Висаджувати у вологий ґрунт, не допускаючи стиснення чи завороту коренів.

4. Висадка і посів:

○ Розсада:

- Розсада однорічних і дворічних квіткових рослин повинна містити посадки в затінених місцях і в зволоженому стані. Висадка розсади повинна проводитися вранці або до кінця дня; в похмуру погоду - протягом всього дня. Рослини повинні висаджуватися у вологий ґрунт; не допускаються стиснення і заворот коренів.
- Низькорослі види: відстань між рослинами – 10–15 см.
- Високорослі види: 15–25 см.
- Терміни висадки:
 - Літники і багаторічники, що не зимують у ґрунті – після весняних заморозків.
 - Дворічники і зимуючі багаторічники – восени або навесні.
 - Цибулинні – восени.

○ Посів насіння:

- Насіння однорічників висівають:
 - Кінець квітня: календула, астри, тагетес.
 - Друга декада травня: цинії, бальзамін, настурція, іпомея.
- Холодостійкі однорічники і деякі багаторічники висівають пізньої осені (при стабільних заморозках).
- Глибина посіву: 0,5–2 см залежно від розміру насіння. У фазі одного-двох справжнього листя рослини проріджують.

Норми висадки і висіву:

- Насіння більшості холодостійких однорічників і деяких багаторічників можна висівати пізньою осінню з початком стійких заморозків, щоб вони не встигли прорости до морозів. Насіння

слід витратити в два рази більше, закладати перегноем, торфом або дрібно-грудковатим ґрунтом.

- Однорічники – 50 шт/м² (25–100).
- Дворічники – 30–70 шт/м².
- Килимові – 100–200 шт/м².
- В'юнкі:
 - Боби турецькі – 9 шт/м².
 - Горошок запашний – 16 шт/м².
 - Квасоля – 3–6 шт/м².
 - Настурція – 12–25 шт/м².
 - Хміль – 18–25 шт/м².

5. Терміни висадки і висіву: літники і багаторічники, не зимуючі в ґрунті, - після весняних заморозків; дворічники і багаторічники, зимуючі в ґрунті - восени і весною; цибулинні, зимуючі в ґрунті - восени.

6. Догляд за квітниками:

- Після посадки рослини поливають.
- У фазі 1–2 справжніх листків проріджують густі посіви.
- Осінні посіви покривають перегноем, торфом або ґрунтом для захисту від морозів.

4.3. Агротехніка утримання зелених насаджень

Утримання об'єктів зеленого господарства, основні напрямки:

1. Догляд за деревами та чагарниками.
2. Догляд за газонами.
3. Догляд за квітниками.
4. Догляд за садовими доріжками та обладнанням.
5. Інвентаризація зелених насаджень.
6. Захист насаджень від шкідників та хвороб.
7. Охорона природної фауни.

1. Догляд за деревами і чагарниками

Догляд за деревами та чагарниками проводиться протягом усього вегетаційного сезону та містить наступні технологічні операції: полив, підживлення, обрізка крони дерева та чагарників, вирізування сухих гілок, знищення омели, обробіток отрутохімікатами, утеплення коріння, штикування ґрунтів у лунках посадки дерев та чагарників, розкриття та розв'язування чагарників неморозостійких видів, обрізування живоплотів.

Полив дерев та чагарників забезпечує постійну оптимальну вологість ґрунтів – до 60% повної вологоємності кореневозаселеного шару ґрунту на глибини 60-70 см. Полив дерев слід проводити з рахунків 30-50 л на 1 м² пристовбурної лунки на легких ґрунтах і 50-80 л на важких ґрунтах. Молоді дерева до 15 років віку в суху та жарку погоди слід поливати до 15 разів протягом вегетаційного періоду. Для старших рослин кратність поливів зменшується до 4-6 разів, кількість поливання в масивах дерев можуть зменшуватись до 4-2 разів протягом вегетаційного періоду.

У насадженнях поблизу магістральної вулиці та площі з інтенсивним рухом транспорту, що дуже забруднюють повітря, проводиться до 3-5 разів обмивання рослин протягом вегетаційного сезону.

Регулярні заходи:

- **Підживлення:**

- Мінеральне підживлення проводиться 2–3 рази протягом вегетаційного періоду (весною, після розпускання листя, восени). Мінеральне добриво при кореновому підживленні вноситься шляхом поверхневого розкидання, або ж опосередково у свердловини глибиною 25-35 см та 4-5 см діаметра, по 3-5 шт. на 1 м² пристовбурної лунки, Іноді проводиться підживлення у вигляді рідкого мінерального добрива. Сухі підживлення слід проводити після дощів або ж поливом суміші: 1 частка аміачної селітри, 3 – суперфосфату та 1 частка калійної солі. Суміш добрив

розсівають навколо рослин, відступаючи від стовбура у молодих дерев до 0,3-0,5 м, а у дорослих дерев на 0,5-1 м, для чагарників 0,3 м від кореневої шийки.

- Органічне: вноситься один раз на протязі 2–3 років (до 40 т/га компосту, гною або торфу).
- Спосіб внесення: поверхнєве розкидання або в свердловини (глибина 25–35 см).

- **Полив:**

- Для молодих дерев (до 15 років) – до 15 разів за сезон.
- Для дорослих дерев – 4–6 разів.
- Норми поливу:
 - Легкий ґрунт: 30–50 л/м².
 - Важкий ґрунт: 50–80 л/м².

- **Обрізування крон:**

- Види: формувальне, санітарне, омолоджувальне.
- Ціль: збереження форми, видалення пошкоджених чи сухих гілок, омолодження.

- **Сезонні роботи:**

- Утеплення кореневої системи.
- Знешкодження омели.
- Стрижка живоплотів.
- Обробка отрутохімікатами.

2. Догляд за газонами

Основні роботи: розпушення та розкидання снігу, прочісування газону, весняних та літніх підживлень, прополювання, полив, скошування, збиранні побутового сміття і опалого листя. На звичайних садово-паркових газонах листя слід згрібати вздовж магістралі та доріг шириною до 10-25 м. Спалювати листя не допускається. Для підтримання декоративності газону та забезпечення нормального відростання трави після скошування слід

проводити регулярні поливи, зберігаючи ґрунти у коренепрониклому шарі (до глибини 15-20 см) у вологому стані. Оптимальна вологість ґрунту повинна становити 70-75% польової вологоємкості. В середньому, загальна кількість поливу протягом вегетаційного періоду для звичайних газонів повинна становити 16 разів, а партерного до 30 разів. Найбільші ефекти досягаються при поливі у вечірні години після скошування газонів.

На легких піщаних ґрунтах у засушливі періоди слід проводити поливи що три дні з розрахунку витрат води 20-30 л/м²; а на глинистих - 1 раз протягом 7-10 днів з розрахунку витрат вод 35-40 л/м². Партерний газон скошують що кожні 10 днів, коли трава досягне висоти 6-10 см. Висота трави після скошування повинна бути не нижче 3-5 см. Наступне скошування здійснюють у напрямку попередніх.

Звичайні газони скверів та бульварів слід скошувати, коли травостій досягне висоти 8-10 см, 10-14 разів за сезон. Останні скошування проводять за місяць до настання морозу. Зрізані трави слід прибирати з газону.

- **Полив:**

- Партерні газони – 30 поливів за сезон.
- Звичайні газони – 16 поливів.
- Норма поливу:
 - Легкі ґрунти: кожні 3 дні, 20–30 л/м².
 - Глинисті ґрунти: раз на 7–10 днів, 35–40 л/м².

- **Скошування:**

- Партерні газони – кожні 10 днів, залишаючи травостій висотою 3–5 см.
- Звичайні газони – 10–14 разів за сезон.
- Останнє скошування – за місяць до морозів.

- **Інші заходи:**

- Прочісування, розпушування ґрунту, видалення бур'янів, прополювання.

- Підживлення весною та влітку.

3. Догляд за квітниками

Основні роботи:

- **Підготовка ґрунту** полягає у влаштуванні квітників за всіма видами робіт (полив, прополовання, розпушування ґрунту, прищіпка та видалення сухих квітів, прибирання сухих стебел, штикування, захист від хворіб та шкідників, скошування килимових квітів, розкриття багаторічників з прибиранням сміття, підживленням, підв'язуванням та укриттям на зиму).
 - Розпушування з одночасним знищенням бур'янів.
 - Глибина: 2–5 см залежно від кореневої системи рослин.
- **Полив та підживлення:**
 - Азотні добрива: весною, 20–30 г/м² для цибулинних, 10–15 г/м² для інших багаторічників.
 - Органічні добрива: перед посадкою.
- **Сезонні заходи:**
 - Видалення суцвіть, обрізка стебел, утеплення на зиму (листя, торфом, ялиновим гіллям).
 - Викопування цибулинних:
 - Нарциси – кожні 2–5 років.
 - Тюльпани, гладіолуси – щороку.
- **Стрижка килимових рослин:** для збереження чіткості малюнка.

Додаткові вимоги:

1. **Омивання дерев і чагарників:**
 - Біля магістралей – 3–5 разів за сезон для видалення пилу.
2. **Побілка стовбурів:**

3. Заборонена, окрім об'єктів із підвищеними санітарними вимогами. Побілка стовбурів дерев у парках, скверах, на бульварах та вулицях заборонена. Винятком є окремі ділянки та об'єкти, до яких ставляться підвищені санітарні та спеціальні вимоги.
4. Обрізування крон дерев і чагарника - це вирізка сухих, пошкоджених гілок, що знижують декоративність рослин та сприяють формуванню дупла; проріджування крон проводиться для збереження раніш заданих форм та розмірів, зменшення об'ємів та омолодження. Розрізняють види обрізування – санітарні, формувальні та омолоджувальні.
5. **Захист рослин:**
 - Регулярна обробка проти шкідників і хвороб.
 - Утеплення теплолюбивих рослин перед морозами.

У випадку, коли рослини мають горизонтальне кореневище, то його слід розпушувати до глибини 2-3 см. Ґрунти, де ростуть багаторічники розпушувати обережніше до глибини 3 см та на відстані до 10 см від куща. По мірі необхідності скошують декоративно-листяні та килимові рослини з метою збереження чіткості малюнку. Добриво в ґрунт вносять перед посадкою квітів. На бідних легких ґрунтах вносяться азотні (15-20 г/м² селітра) та калійні (10-12 г/м² калійна сіль) сухі добрива та зарівнюють. Багаторічники підживлюють на другий рік після посадки. Весною слід вносити азотні добрива (20-30 г/м² під цибулинні та 10-15 г/м² під багаторічники). Квіти, які зберігають як маточники, забираються в холодні підвали, парники або ж оранжереї. На зиму теплолюби квітників утеплюють опалим листям, ялиновим або ж сосновим гіллям та торфом товщини 5 - 20 см. Утеплення проводять після заморозку. Цибулинні та бульбо-цибулинні квіти викопують: мускарі та шафран - через 5-6 років; нарцис - через 2-5 років; гіацинти, тюльпани та гладіолуси викопують щорічно. Тюльпан, нарцис та шафрани викопують після цвітіння і пожовтіння листків, а гладіолуси - восени.

4.4. Технологія утримання садових споруд і обладнання

Основні заходи:

1. Регулярне прибирання:

Підмітання:

- Виконується вранці, до появи відвідувачів.
- На меморіальних об'єктах – щоденно, за потреби доріжки миють.
- Збирання сміття: залежно від ступеня забруднення.

2. Сезонні роботи:

○ Літній сезон:

- Щебеневі доріжки та майданчики слід поливати.
- Асфальтовані поверхні – мити водою після підмітання, особливо в спеку.

○ Зимовий сезон:

- Посипання піском або протиожеледними матеріалами.
- Сніг прибирають до ущільнення, згрібаючи його розпушеним.

3. Додатковий догляд:

- Ранньою весною доріжки коткують.
- Видаляють траву, очищують кювети і водовідвідні канави.

Догляд за садовим обладнанням

Садові лавки та дивани:

1. Миття:

- Вода з милом або мийними засобами, використання щітки чи ганчірки.
- Залежно від використання – 1–3 рази за сезон.

2. Очищення:

- Від пилу:
 - Двократне протирання (спочатку мокрою, потім сухою ганчіркою).
 - Виконується 10–30 разів за сезон.
- Від снігу:
 - Обмітання лавок і диванів з наступним протиранням сухою ганчіркою.

3. Ремонт:

- Поточний ремонт обладнання виконується за потреби.

Урни для сміття:

1. Очищення:

- Вигрібання сміття, снігу, прибирання бруду.

2. Миття та фарбування:

- Проводиться для підтримання естетичного вигляду.

Поливальні мережі:

1. Підготовка до зими:

- Звільнення від води, відключення від джерел.
- Продування стисненим повітрям.
- Консервація: змащування з'єднань.

ВИСНОВКИ

У випускній кваліфікаційній роботі для потреби прихожан церкви в селі Хоросно на основі детального аналізу компонентів прилеглої території та ландшафтну розроблено проектні пропозиції з благоустрою та озеленення території церкви.

На місці теперішньої церкви була дерев'яна церква, Собору Пресвятої Діви Марії, збудована 1895 року. Зведення нового храму Божого Собору Пресвятої Діви Марії почалося, коли в Хоросно священиком працював о. О. Коновалець, брат батька Є. Коновальця. Церква згоріла у 1999 році за досить загадкових обставин. Зараз ведеться будівництво нового храму. Фінансову підтримку отримала від фонду “Дубневич” релігійна громада с. Хоросно для будівництва нової церкви на місці храму, що згорів.

На території церкви в селі Хоросно відсутні дерева та чагарники. Рослинність представлена спонтанною рослинністю, що утворилась на залишках будівельних решток.

Планувальну структура території церкви не планується кардинально змінювати, так як території історично склалася. На території можна виділити наступні функціональні зони: вхід до церкви, церква, хресна дорога, могила отця О. Коновальця.

Благоустрій території церкви передбачає виконання комплексу робіт з штукатурки сходів церкви, облагородження входу та влаштування плиткового покриття на хресній дорозі за межами церкви.

Проект озеленення території церкви передбачає створення газонного вкриття, посадку декоративних дерев та формування квіткової клумби.

Для створення газонів пропонується травосуміш, яка стійка до вищипування. На території церкви пропонується по південній межі висадити алею з горобини звичайної та кущ калини звичайної біля могили отця О. Коновальця, дуб звичайний в південній частині території, поряд з дзвіницею,

ясен звичайний в західній частині території церкви та алею з липи серцелистої по західній межі.

Проект озеленення території церкви передбачає і розроблення проекту клумби. Клумба виконана з дотриманням канонів християнської віри. Для клумби запропоновано 3 варіанти асортименту квітів.

Впровадження проектних заходів у виробництво сприятиме підвищенню аттрактивності та урочистості церковного комплексу і збереже прилеглу територію від значного антропогенного пресу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Архітектурно-просторова організація сіл: питання реконструкції / Бистряков І. К., Литвинова Л.І., Майборода І.І. та інш. – К.: Будівельник, 1991. – 100 с.
2. Балабак А.Ф., Варлащенко Л.Г. Роль живопису у ландшафтному дизайні. // Навчально-методичний посібник. - Умань: УДАУ, 2005. – 30 с.
3. Балабушка В. К. Хвойні дерева та кущі. / В. К. Балабушка, І. С. Маринич // Дім, сад, город, 2005. – 62 с.
4. Біблія або книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту (із мови давньоєврейської та грецької на українську наново перекладена). – К.: респ. Рада Євангл.–християн, б-ки України, 1990. – 1244 с.
5. Білоус В. І. Декоративне садівництво. Умань, 2005. 296 с.
6. Білоус В. І. Садово-паркове мистецтво. Коротка історія розвитку та методи створення художніх садів. Київ, 2001. 299 с.
7. Бобош Г. Архітектурно-стилістичні особливості мурованих церков Галичини кінця ХІХ — початку ХХ ст. // Історія релігій в Україні. Праці ХІІ-ї міжнародної наукової конференції.—Т.ІІ.— Львів, 2002.— С.181-191.
8. Бобош Г. Церковна топографія Галичини початку ХХ ст. (на прикладі Львівської єпархії) / Бобош Г. // Історична топографія і соціотопографія України. Збірник наукових праць — Львів: Інститут археографії НАН України, 2006. — С. 331-347.
9. Буравченко С. Г., Пивоваров О. Г., Безпала Л. Г. Особливості інтеграції рослин в архітектуру у світових прикладах проектування житла. Теорія та практика дизайну. Садово-паркове мистецтво. Київ: НАУ, 2021. Вип. 24. С. 117-125. doi: 10.18372/2415-8151.24.16299
10. Вовк Х. К. Студії з української етнографії та антропології / Вовк Х. К. – К.: Мистецтво, 1995. – 335 с.
11. Володимир Кубійович. Етнічні групи південнозахідної України (Галичини) на 1.1.1939, стор. 21 — Вісбаден, 1983. — 205 с.

12. Геренчук К. А. Природа Львівської області / Геренчук К. А. — Львів: ЛДУ, 1972. — 151 с.
13. Глазачев Б. О. Посібник майстра зеленого господарства / Б.О.Глазачев, В. В. Пушкар. Київ, 1996. — 184 с.
14. Горошко М. П. Парколісовпорядкування / Ю. Й. Каганяк, А. А. Сорочинський, М. П. Горошко — Львів: Тріада плюс, 2009. — 360 с.
15. Гудак В.А. Ландшафний дизайн сучасного природного навколишнього середовища. Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. 2008. № 11. С. 46-55.
16. ДБН Б.2.2-5:2011. Благоустрій територій.
17. ДБН Б.2.4-1-94. Планування і забудова сільськогосподарських (фермерських) господарств. – К,: Держбуд, 1967. – 27 с.
18. Дендрофлора України. Дикорослі і культивовані дерева і кущі / ред. М. А. Кохно. Київ : Фітосоціоцентр, 2005. Ч. 2 : Покритонасінні. 716 с.
19. Дендрофлора України. Дикорослі й культивовані дерева і кущі / ред. М. А. Кохно. Київ : Фітосоціоцентр, 2002. Ч. 1 : Покритонасінні. 448 с.
20. Закон України "Про освіту" // Відомості Верховної Ради. - 1998. - № 16.
21. ЗАКОН України Про благоустрій населених пунктів (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, N 49, ст.517)
22. Захаров Ю.О., Авдєєва Н.Ю. Проблеми класифікації та використання «зелених конструкцій» у архітектурному проектуванні. International Scientific Journal “Internauka” <https://doi.org/10.25313/2520-2057-2021-5>.
23. Заячук В.Я. Дендрологія. Львів, 2008. 656 с.
24. Зеленський В. О. Сучасні розробки у ландшафтній архітектурі на прикладі мобільних систем озеленення. Сучасні проблеми архітектури та містобудування. 2016. № 42. С. 259–265.
25. Ігор Лазоришин. Село на мільйони / Лазоришин Ігор. –Гличина від 19 січня 2017 року.
26. Інститут Україніки. — Режим доступу : <http://www.ukrainica.com.ua>

27. Інструкція з проведення технічної інвентаризації та паспортизації об'єктів благоустрою населених пунктів. - Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 29.10.2012 № 550.
28. Інструкція з технічної інвентаризації зелених насаджень у містах та селищах міського типу України. - Наказ Державного комітету будівництва, архітектури та житлової політики України 24.12.2001 № 226.
29. Інтродукційний потенціал хвойних в мікроландшафтних дендрокомпозиціях Криворізького ботанічного саду НАН України / А. Ю. Мазур та ін. Science Rise. Biological Science. 2018. № 1 (10). С. 20–25. DOI: 10.15587/2519-8025.2018.124559
30. Інтродукція дерев'янистих ліан та перспективи їх використання в озелененні м. Кривий Ріг / Л. І. Бойко та ін. Вісник Одеського національного університету. Біологія. 2021. Т. 26, вип. 1 (48). С. 17–28. DOI: 10.18524/2077-1746.2021.1(48).232852.
31. Калініченко О.А. Декоративна дендрологія. Київ, 2003. 199 с.
32. Клименко О.М., Хомич Н.Р. Сучасний екологічний стан навколишнього природного середовища та природоохоронні заходи щодо його покращання // Збірник матеріалів МНПК “Перший Всеукраїнський з’їзд екологів”. Режим доступу: <http://eco.com.ua/content/suchasnii-ekologichnii-stan-navkolishnogo-prirodnogo-seredovishcha-mista-rivne-ta-prirodookh>
33. Ковальов Ю. В. Аналіз досвіду організації та обґрунтування концепції розвитку розумних міст. Теорія та практика дизайну: зб. наук. праць. Київ. 2021. Вип.22. С.41-54.
34. Коршиков І. І., Суслова О. П., Петрушкевич Ю. М. Деревні рослини в умовах промислових міст степу : монографія. Одеса : Гельветика, 2020. 453 с.
35. Коршиков І. та ін. Різноманітність та життєздатність деревних видів вуличних насаджень м. Кривий Ріг. Science Rise. Biological Science. 2018. № 3 (12). С. 18–23. doi:10.15587/2519-8025.2018.133186.

36. Кошно М. А. Дендрофлора України. Дикорослі та культивовані дерева й кущі. Голонасінні: Довідник / М. А. Кошно, В. І. Гордієнко, Г. С. Захаренко та ін. – К.: Вища школа, 2001. – 207 с.
37. Кузнецов С. І. Біоекологічні та фітомеліоративні засади паркознавства / С.І. Кузнецов, Ю.О. Клименко // Проблеми урбоекології та фітомеліорації. – Львів: УкрДЛТУ. – 2003, вип. 13.5. – С. 317-320.
38. Культивована дендрофлора парків і скверів Кривого Рогу: історичні аспекти формування та сучасний стан / Н. С. Терлига та ін. Вісник Харківського національного університету. Біологія. 2015. Вип. 2 (35). С. 93–101.
39. Кустовська О. В. Розвиток і трансформація мережі озелених територій великих міст. Збалансоване природокористування. 2016. № 2. С. 75–80.
40. Кучерявий В. П. Озеленення населених місць. Львів, 2005. 456 с.
41. Кучерявий В. П. Особливості обрізування деревно-чагарникових рослин / В. П. Кучерявий, М. П. Курницька, Р. Б. Дудин. Львів, 2003. – 60 с.
42. Кучерявий В. П. Урбоекологія. Львів: Світ, 2001. 420 с.
43. Левон Ф.М. Створення зелених насаджень в умовах урбанізованого середовища: вимоги, лімітуючі чинники, шляхи оптимізації. Науковий вісник УкрДЛТУ. 2003. Вип. 13.5. С. 157-162.
44. Лук'янова Л. Етико-естетичний компонент екологічної освіти. Професійно-художня освіта України. Київ; Черкаси, 2005. Вип. 3. С. 72-81.
45. Лушпинський О., Обмінський Т. Архітектурно-стилістичні особливості мурованих церков Галичини кінця ХІХ – початку ХХ ст. / Лушпинський О., Обмінський Т. — Режим доступу до матеріалу : <http://www.hallin.narod.ru/architecture.html>
46. Львівська область: природні умови та ресурси / за заг. ред. д-ра геогр. наук. проф. М. М. Назарука. Львів, 2018. 592 с.
47. Олійник О. П., Чопик Ю.М. Розвиток органічної архітектури на сучасному етапі. Теорія та практика дизайну: зб. наук. праць. Київ. 2019. НАУ. Вип.18. С.82-89.

48. Правила утримання зелених насаджень міст та інших населених пунктів України. Затверджені наказом Державного комітету України по житлово-комунальному господарству від 29.07.94 N 70.
49. Пушкар В. В. Хвойні у садово-парковому будівництві. / В. В. Пушкар. – К. : 2004. – 284 с.
50. Розпланування та забудова території сільських населених пунктів і фермерських господарств // [Лоїк Г.К., Тарасюк І.Г., Степанюк А.В., Смолярчук М.В.]; за ред. Г .К. Лоїк. – К.: Арістей, 2009. – 344 с.
51. Солоненко В. І., Ватаманюк О. В. Класифікація видів вертикального озеленення в ландшафтному будівництві. Сільське господарство та лісівництво. 2017. № 5. С. 126–136.
52. Токарев Г.С., Вититський А.І., Пилипенко М.П., Федченко Б.О., Лавринович М.В., Грищенко І.А., Малишко В.Є., Петренко Р.М. Інтеграція природного і штучного середовища в еко-архітектурі. Київ. 2020. С.1-27.